

РОЗДІЛ 1 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

УДК 373.2.091.33-027.22

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.1>

Валентина ЛЯПУНОВА

доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького,
вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Україна, 69000

ORCID: 0000-0002-5658-8128

Наталія ВОЛІК

доктор філософії, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради,
вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, Україна, 49006.

ORCID: 0000-0002-2511-5782

Олена ХОМИЧ

старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради,
вул. Володимира Антоновича, 70, м. Дніпро, Україна, 49006

ORCID: 0000-0003-3617-8743

Бібліографічний опис статті: Ляпунова, В., Волік, Н., Хомич, О. (2025). Формування у дітей дошкільного віку компетентностей для сталого розвитку. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 3–12, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.1>

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Стаття має на меті теоретичний аналіз досліджень з формування ключових компетентностей дитини дошкільного віку з урахуванням принципів сталого розвитку. Наголошується, що фундаментом для розвитку людського капіталу є розвиток свідомої та відповідальної поведінки людини засобами освіти. І починати цю роботу необхідно з першого рівня освіти – дошкільної ланки. **Методологія дослідження:** для дослідження стану розробленості проблеми було проведено теоретичний аналіз наукової літератури з питань формування предметно-практичної та технологічної компетентності дітей дошкільного віку, що є основою для формування у дітей розуміння взаємозв'язків між людською діяльністю та навколишнім середовищем, а також вміння приймати рішення, що сприяють збереженню ресурсів та екологічній рівновазі. Фундаментом дослідження було обрано наукометричні бази даних ResearchGate та Google Scholar. Дослідженням було охоплено період з 2021 по 2024 роки. **Науковою новизною** вважаємо той факт, що нами вперше було проаналізовано перелік досліджень з тематики, дотичної до термінологічного поля поняття «предметно-практична та технологічна компетентність дітей дошкільного віку» крізь призму освіти для сталого розвитку. Також, під час дослідження оглянуто історичний аспект досліджень з тематики сталого розвитку в державній політиці та розгляд відповідних питань її імплементації в українській освіті. Об'єктивність дослідження забезпечувалась визначенням критеріїв: визначення понять, види діяльності, шляхи реалізації, результат, дата (термін) дослідження. Під час дослідження, знайдено протиріччя в змістовому наповненні досліджуваних понять різними науковцями. Зроблено **висновки** щодо стану розробленості питання формування означених компетентностей у вітчизняній науці та окреслено перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: діти дошкільного віку; освіта для сталого розвитку; сенсорно-пізнавальний розвиток; предметно-практична компетентність; технологічна компетентність.

Valentyna LIAPUNOVA

Doctor of Science in Pedagogy, Professor at the Department of Preschool Education and Social Work, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Scientific Town str., 59, Zaporizhzhia, Ukraine, 69000
ORCID: 0000-0002-5658-8128

Nataliia VOLIK

PhD, Senior Lecturer at the Department of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education "Dnipro Academy of Continuing Education" of Dnipropetrovsk Regional Council, Volodymyra Antonovycha str., 70, Dnipro, Ukraine, 49006
ORCID: 0000-0002-2511-5782

Olena KHOMYCH

Senior Lecturer at the Department of Preschool and Primary Education, Communal Institution of Higher Education "Dnipro Academy of Continuing Education" of Dnipropetrovsk Regional Council, Volodymyra Antonovycha str., 70, Dnipro, Ukraine, 49006
ORCID: 0000-0003-3617-8743

To cite this article: Liapunova, V., Volik, N., Khomych, O. (2025). Formuvannia u ditei doshkilnoho viku kompetentnostei dlia staloho rozvytku [Formation of competences for sustainable development in preschool children]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 3, 3–12, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.3.1>

FORMATION OF COMPETENCES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN PRESCHOOL CHILDREN

The article *aims* to provide a theoretical analysis of research on the formation of key competencies of a preschool child, taking into account the principles of sustainable development. It is emphasized that the foundation for the development of human capital is the development of conscious and responsible human behavior through education. And it is necessary to start this work from the first level of education – preschool. **Research methodology:** to study the state of development of this issue, a theoretical analysis of the scientific literature on the formation of subject-practical and technological competence of preschool children was conducted, which is the basis for forming in children an understanding of the relationships between human activity and the environment, as well as the ability to make decisions that contribute to the conservation of resources and ecological balance. The scientometric databases ResearchGate and Google Scholar were chosen as the foundation of the study. The study covered the period from 2021 to 2024. We consider the fact that we first analyzed a list of studies on the topic related to the terminological field of the concept of "subject-practical and technological competence of preschool children" to be *scientific novelty*. Also, the study reviewed the historical aspect of research on the topic of sustainable development in public policy and considered relevant issues of its implementation in Ukrainian education. The objectivity of the study was ensured by defining the criteria: definition of concepts, types of activities, ways of implementation, result, date (term) of the study. During the study, contradictions were found in the content of the studied concepts. **Conclusions** were made regarding the state of development of the issue of the formation of the specified competencies and prospects for further research were outlined.

Key words: preschool children; education for sustainable development; sensory-cognitive development; subject-practical competence; technological competence.

Актуальність проблеми. Ідеї сталого розвитку надзвичайно популярні у сучасній освіті й активно упроваджуються у зарубіжній та вітчизняній практиці. «Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року», що була прийнята в нашій державі, має на меті впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Нова для нашої держави світоглядна парадигма, на якій ґрунтується. Стратегія, є політичною та практичною моделлю такого

розвитку всіх країн світу, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Ця модель орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною.

Сприяти забезпеченню реалізації означеної Стратегії покликані, поряд з іншими, освітні та просвітницькі інструменти. Визначається необхідність сприяти імплементації Стратегії ЄЕК

ООН освіти для сталого розвитку в систему освіти України шляхом запровадження в Стандарти освіти всіх рівнів і спеціальностей загальних компетентностей з розуміння проблематики переходу суспільства до сталого розвитку.

При впровадженні концепції сталого розвитку звертається увага на імплементацію її ідей у всі ланки та рівні освіти. Це забезпечує цілісне та комплексне вирішення завдань сталого розвитку, а саме: набуття людиною знань та навичок, які забезпечують ціннісне ставлення до довкілля та відповідальну поведінку задля збереження та реалізації повноцінного життя кожного члена суспільства. Принципи сталого розвитку повинні бути включені у всі освітні програми і мають розглядатись як елемент постійного і неперервного навчання і виховання, тобто повинні формувати особливий освітній напрям – освіту в інтересах сталого розвитку.

Звісно, першою ланкою на яку покладається закладання основ сталого світобачення є дошкільна освіта. Адже дошкільна освіта є стартовою платформою для особистісного розвитку дитини. То ж, саме дошкільна освіта виступає основним формувальним засобом людського капіталу майбутнього. Адже вже в 2040 році на ринок праці вийдуть ті, хто зараз є здобувачами нульового рівня освіти (за Національною рамкою кваліфікацій), або навіть ті, хто ще не вступив до дитячих садків. Маленькі громадяни здатні сприймати будь-який вплив дорослого. Тож, завдання освітян – забезпечити відповідні умови для повноцінної реалізації цього впливу відповідно до цілей сталого розвитку в Україні (Гавриш & Пометун, 2019). Такими умовами в межах дошкільної освіти є перш за все – створення сприятливого освітнього середовища, розробка та впровадження відповідних парціальних програм та урахування розвитку окремих аспектів сталого світобачення в базових освітніх програмах, за якими працюють заклади дошкільної освіти, і, що важливо – закріплення ідей сталого розвитку в основному документі, за яким працюють освітяни-дошкільники – Базовому компоненті дошкільної освіти (далі – БКДО) (Про затвердження Базового компонента..., 2021).

Спираючись на означену Стратегію (Стратегія, 2023) та Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти),

вітчизняними науковцями розроблено низку методичних, науково-практичних, теоретичних матеріалів щодо реалізації цієї концепції.

Тішить те, що автори Стандарту врахували ідеї сталого розвитку в цьому нормативному документі дошкільної освіти, змінивши та доповнивши його зміст. Це відповідним чином відбилося і на структурі деяких його компонентів. Логічним відбиттям концепції сталого розвитку в Базовому компоненті дошкільної освіти став освітній напрям «Дитина в природному довкіллі». Автори-розробники цілком доречно вмістили в цей напрямок максимум змісту щодо «екологізації» дошкільної освіти. Але, про такі зміни доречно згадати і з огляду на тему нашого дослідження. Адже, наприклад, предметно-практична компетентність дитини дошкільного віку в попередній версії БКДО (Богущ, 2012) була віднесена авторами до освітнього напрямку «Дитина у світі культури». Наразі вона структурно належить до освітнього напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Звідси і відмінність у змістовому наповненні цієї компетентності. В останній редакції вона розглядається поруч з технологічною компетентністю і передбачає розгляд художньо-продуктивної діяльності дошкільника не тільки з огляду на набуття трудових навичок та навичок взаємодії з дорослим, а й освоєння світу предметів довкілля для вивчення їхніх якостей та можливостей їх перетворення у суспільно корисний продукт.

Саме така зміна змістового фокусу набуття знань та навичок відповідно до означених компетентностей і спонукає дослідницький інтерес до теми наших наукових розвідок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «сталий (збалансований) розвиток» з'явився у 1980 році у документі «Всесвітня стратегія охорони природи» (ВСОП), підготовленому Міжнародним союзом охорони природи і природних ресурсів (МСОП). Ця стратегія містила принципово нове положення: збереження природи нерозривно пов'язане з питанням розвитку суспільства. Авторем інноваційної економічної теорії сталого розвитку, висвітленої в монографії «Поza зростанням: Економічна теорія сталого розвитку», є провідний дослідник економічних аспектів забруднення довкілля **Герман Дейлі**. Теорія сталого розвитку є альтернативою економічного зростання,

що ігнорує екологічні небезпеки. Поступова трансформація суспільної свідомості, перехід від «споживацько-прагматичного» ставлення до довкілля у бік активної гуманістичної позиції, підтверджується активною діяльністю міжнародних організацій, які сприяють удосконаленню освіти у парадигмі сталого розвитку, і документами нормативно-правового забезпечення освіти України такими, як «Заява про освіту для сталого розвитку», 2003; «Стратегія сталого розвитку України до 2030 року», 2015.

Ідеї освіти для сталого розвитку суспільства знаходимо у наукових працях ряду зарубіжних та вітчизняних науковців. Так, американський економіст Мартін Мелманн (Мелманн, 2011) розробив концепцію «людського розвитку», що є важливою складовою сталого розвитку. Він акцентував увагу на необхідності інвестувати в людський капітал (освіту, охорону здоров'я) для забезпечення довгострокового економічного зростання та соціального прогресу. Концепція людського розвитку тісно пов'язана з концепцією сталого розвитку, оскільки саме розвиток людського потенціалу є ключем до досягнення сталого розвитку. М. Мелманн вважав, що без інвестицій у людський капітал неможливо досягти сталого економічного зростання та покращення умов життя для всіх.

Дослідниця О. Висоцька розкрила теоретичні та практичні аспекти реалізації освітньої складової концепції сталого розвитку. Серед положень та висновків дослідниці знаходимо тези про те, що в умовах зростання конкуренції на глобальних ринках, важливим стає формування інноваційно-спрямованої особистості, здатної до постійної самоосвіти та креативного мислення. Це співпадає з більш розлогим описом поняття «Європейський вимір в освіті», згідно з яким, кожна особистість має усвідомлювати себе як активного учасника суспільства, розуміти свої права та обов'язки; володіти критичним мисленням та самостійністю, що проявляються у здатності аналізувати інформацію та формувати власну думку, що є запорукою успіху як у навчанні, так і в професійному житті, оскільки дозволяють приймати обґрунтовані рішення та ефективно працювати з інформацією; постійно розвиватися, розширюючи свої знання та навички, таким чином забезпечуючи собі конкурентні переваги на ринку праці; вміти швидко адаптуватися до

змін та приймати ефективні рішення; поділяти європейські цінності, такі як толерантність та солідарність, прямуючи до демократичних ідеалів (Висоцька, 2011).

Такий опис «людини майбутнього», який відповідає ідеалам, задекларованим у 1993 році Маастріхським договором ЄС, має прямі кореляції з рекомендаціями іншого впливового заходу світової спільноти – Всесвітнього економічного форуму, що у 2020 році сформулював список 10 ключових навичок, якими має володіти людина у 2025 році. Серед них: аналітичне мислення та інноваційність, активне навчання та стратегії навчання, розв'язання складних проблем, критичне мислення та аналіз, креативність, оригінальність та ініціативність, лідерство та соціальний вплив, використання технологій та програмування, витривалість, стресостійкість та гнучкість, логічна аргументація, розв'язання проблем та формування ідей. Це так звані *soft skills*, що дійсно відіграють важливу роль у формуванні екологічно доцільної поведінки.

Актуального значення в контексті ідей сталого розвитку суспільства набуває спрямування зусиль науковців і практиків на пошуки оптимальних технологій її виховання, зокрема і для дошкільної освіти.

Мета дослідження. Маємо на меті провести теоретичний аналіз існуючої науково-теоретичної та практичної інформації, літературних джерел, з метою зрозуміти стан розробленості термінологічного та змістового поля понять, що були введені авторами нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти, а саме «предметно-практична, технологічна компетентність дитини дошкільного віку». А також, зробити висновок щодо їхнього взаємозв'язку та взаємовпливу у відповідності до основних положень концепції сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наше дослідження має суто теоретичний характер. При його проведенні використано методи наукового аналізу та синтезу, а також порівняння. Було проведено пошук наукових публікацій відповідно до мети нашого дослідження. Для цього використовувались ресурси наукометричних баз ResearchGate та Google Scholar, бібліотечні ресурси Дніпровської академії неперервної освіти та Мелітопольського державного педагогічного університету імені

Богдана Хмельницького. А також інші джерела, що знаходяться у відкритому доступі.

Авторами здійснено відповідний аналіз отриманої інформації з подальшим її опрацюванням та синтезом нових думок та висновків. Для формулювання остаточних висновків було використано метод порівняння наукових викладів різних дослідників щодо їхнього розуміння понять «предметно-практична, технологічна компетентність» (визначення та змістове наповнення). Для забезпечення об'єктивності отриманих результатів нами було визначено наступні критерії дослідження: визначення понять, види діяльності, шляхи реалізації, результат, дата (термін) дослідження. Дослідженням було охоплено період з 2021 по 2024 рр.

Пошуки в означеному напрямку ми розпочали з аналітичної роботи, використовуючи вбудовані інструменти Google Scholar у вкладці «Статті». Початком досліджуваного періоду нами було обрано 2021 рік, який став роком затвердження та початку впровадження нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти, про яку вперше (відносно попередніх редакцій) було заявлено як про Державний стандарт дошкільної освіти. В документі також було уточнено та введено перелік понять, що змінили термінологічне поле нормативно-законодавчої та методологічної бази сучасної дошкільної освіти.

Логічно, що теоретичний аналіз літературних джерел ми розпочали саме з базового документу дошкільної освіти – Державного стандарту дошкільної освіти, логічним продовженням якого є розроблений тим же колективом авторів навчально-методичний посібник «Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження» (Косенчук та ін., 2021). Розділи, присвячені освітньому напрямку «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» розроблялись в обох джерелах колективом авторів: О. Брежнева, М. Машовець, О. Безсонова.

Предметно-практичну, технологічну компетентність автори стандарту розуміють як «здатність дитини реалізовувати творчі задуми з перетворення об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів, що спираються на обізнаність із засобами та предметно-практичними діями, з допомогою дорослого чи самостійно у процесі виконання конструктивних технічно-творчих завдань, завдань з моделювання.

Результатом сформованої предметно-практичної, технологічної компетентності є творче самовираження через сформовані предметно-практичні та технологічні дії в самостійній і спільній з однолітками діяльності» (*Про затвердження базового компонента...*, 2021).

Автори зазначеного освітнього напрямку БКДО займалась подальшою його популяризацією у своїх статтях, ще більше деталізуючи та розтлумачуючи зміст компетентностей, що цікавлять нас як дослідників.

Низка авторів розглядають розвиток предметно-практичної та технологічної компетентності в контексті STEM-освіти, вбачаючи реалізацію концепції сталого розвитку через освітній напрямок «Дитина в природному довкіллі». Дехто з дослідників об'єднує компетентності в групи (предметно-практична, технологічна, природно-екологічна) з відповідним розглядом їхньої реалізації через два освітні напрями – «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» та «Дитина в природному довкіллі». Є автори, які розкривають можливості реалізації ідеї сталого розвитку через напрямок «Дитина у світі мистецтва» з розглядом відповідної мистецько-творчої компетентності.

Окремо маємо вказати на роботи авторів, які роблять акцент у дослідженні не крізь призму компетентностей, а крізь види діяльності (художньо-продуктивна, предметна, конструкторська тощо). В роботах цих авторів прослідковується найбільш комплексне бачення, що відбивається у конкретизації саме тих дій дитини, завдяки яким реалізується та чи інша діяльність. Також, зустрічаються дослідження, присвячені розвитку предметно-практичної, технологічної компетентності дітей з особливими освітніми потребами.

Звернемося тепер більш конкретно до стратегій формування компетентностей, сформульованих науковцями у дотичних до нашого наукового інтересу дослідженнях.

Науковиця О. Безсонова пропонує наступний алгоритм *розв'язання дитиною практичних завдань*: постановка мети, планування послідовності виконання дій, формування простих висновків щодо способів дій, розподіл обов'язків, вибір необхідних матеріалів та інструментів, контроль за виконанням дій, аналіз та оцінювання отриманого результату (Безсонова, 2021).

Як пріоритетні види діяльності, в процесі яких найефективніше розвиваються предметно-практична та технологічна компетентності, розглядаються наступні: предметно-практична, конструкторська, трудова, художньо-продуктивна. Кожна з цих діяльностей розвиває певні навички, спричиняє отримання відповідних знань в межах означених компетентностей.

Предметно-практична діяльність ознайомлює дошкільників з властивостями предметів та їх походженням, а також можливостями їх використання. Оскільки ця діяльність передбачає дії не тільки з реальними предметами, а також їх заміниками, то в межах предметно-практичної виділяють також *предметно-ігрову* діяльність. Конструкторська діяльність, на думку О. Безсонової, вчить дітей не тільки конкретним вмінням, а й загальним, розвиваючи здатність до рефлексії та узагальнення.

Успішна *трудова діяльність* неможлива без розвинутого вміння визначати мету і планувати процес, аналізу отриманого результату, відповідних трудових навичок і мотивації.

Художньо-продуктивна діяльність, що включає дизайн, рукоділля та технічне моделювання, розуміється як перетворювальна діяльність, в якій неможливо обійтись без пізнання властивостей предметів, що спонукає продукування власних ідей і способів їхньої реалізації. На думку дослідниці, саме в технічному моделюванні відбувається розвиток інженерного мислення дошкільників.

Продовжуючи ідеї О. Безсонової, дослідниця Г. Борин (Борин, 2021) об'єднала два види дитячої діяльності, увівши назву *художньо-конструктивна діяльність*, та сформулювала наступну думку: займаючись художньо-конструктивною діяльністю, дитина розвиває свою здатність ставити перед собою творчі завдання та досягати бажаних результатів, що сприяє її всебічному розвитку. Свої подальші наукові пошуки дослідниця спрямувала на теоретичні та практичні аспекти підготовки майбутніх педагогів до керівництва художньо-конструктивною діяльністю дошкільників.

Розглядаючи конструктивну діяльність дошкільника, дослідниця Н. Котелянець стверджує, що «...конструювання є тим видом діяльності дітей дошкільного віку, який спрямовано на формування дій наочного просторового моделювання. Важливим у такій діяльності

є зв'язок з художньою та конструктивно-технічною діяльністю дорослих; у процесі конструювання створюються всі необхідні умови для формування технологічних умінь». Дослідниця в своїх дослідженнях також приділила багато уваги підготовці фахівців (вихователів та вчителів початкових класів) до реалізації творчих здібностей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Доробкою Н. Котелянець є авторська педагогічна технологія як спосіб проектування педагогічного процесу з формування творчої активності дітей старшого дошкільного віку (Котелянець, 2022).

Автор Л. Пісоцька зупинилась на розгляді предметно-практичної діяльності як такої, що позитивно впливає на рівень організованості дошкільника. Ця навичка, на думку дослідниці, є неодмінною умовою загальної готовності дитини до шкільного навчання. Хоча, науковиця протягом багатьох років займалась питаннями образотворчої діяльності дошкільника, проте в термінах нової редакції Базового компонента дошкільної освіти – це єдина її публікація (Пісоцька, 2023).

Дослідниця О. Літіченко спрямовує свій погляд на художньо-продуктивну діяльність як засіб розвитку соціальних навичок через колективну взаємодію дошкільників. Також вона досліджує особливості сприймання та використання кольору в художньо-продуктивній діяльності. Дослідниця розглядає художню працю як засіб формування предметно-практичної компетентності дошкільника. Причому, відповідні надбання були висвітлені до того, як світ побачила нова редакція базового компоненту дошкільної освіти. Тут предметно-практична діяльність має ще одне розширення: художня творча діяльність. Додатковий аспект вивчення художньо-продуктивної діяльності та її впливу на розвиток особистості дошкільника – у вивченні питань формування самостійності завдяки такій діяльності (Літіченко, 2021).

Дослідники предметно-практичної діяльності дітей з порушенням зору О. Легкий та С. Кондратенко говорять про необхідність комплексного підходу до організації такої діяльності дошкільника та можливостях і необхідності продовження відповідної роботи в початковій школі (Легкий & Кондратенко, 2021).

Розглянувши специфічний вид художньо-продуктивної діяльності старших дошкільників

як *ландшафтний дизайн*, дослідники С. Довбня та Г. Шелепко (Довбня & Шелепко, 2022) звернули увагу на здатність дітей дошкільного віку до реалістичного уявлення, вміння бачити ціле раніше за частини та оригінальність творчих ідей. Створення ландшафтного дизайну дослідниці вважають чудовим прикладом того, як дитина дошкільного віку може виступати в ролі дизайнера, планувати і реалізовувати свої творчі задуми. Ці автори в іншому своєму дослідженні розглянули розвиток художньо-конструкторських вмінь через художньо-продуктивну діяльність. Але вона вже була віднесена до мистецько-творчої компетентності дошкільника.

Тандем дослідників Т. Франчук та І. Пукас здійснив теоретичний аналіз формування предметно-практичної та технологічної компетентності дошкільників, технологічної компетентності учнів початкової школи в контексті STEM-освіти, наголошуючи на тому, що для забезпечення якості такої освіти необхідно організувати підготовку фахівців – вихователів дошкільної освіти та вчителів початкової школи (Франчук & Пукас, 2021).

Під час теоретичних розвідок, нами було виявлено цікаве протиріччя. Однією з авторок Державного стандарту дошкільної освіти О. Безсоновою (Безсонова, 2021), *дизайн* розглядається як вид художньо-продуктивної діяльності, що в свою чергу належить до *предметно-практичної, технологічної компетентності* (освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»). Інша авторка Державного стандарту дошкільної освіти О. Половіна (Половіна, 2021) художньо-продуктивну діяльність, а разом з нею і вид діяльності «дизайн» відносить до виду мистецтва, що відповідно забезпечує формування *мистецько-творчої компетентності* (освітній напрямок «Дитина у світі мистецтва»). Дослідниця доводить у своїх подальших доробках, що формування елементарних навичок дизайну – це комплексний процес, який включає в себе розвиток творчого мислення, формування естетичних цінностей та розвиток практичних навичок (Половіна, 2024). Виявлене нами протиріччя залишимо на розсуд наукової спільноти; зазначимо лише, що на нашу думку, в незалежності від теоретичного базису, практичний результат має безпосередній вплив на розвиток дитини

дошкільного віку і, без сумніву, впливає також на її свідому і природно-доцільну поведінку (використання вторинних ресурсів для створення чогось нового) і звісно, створює позитивні наслідки в контексті сталого розвитку.

Дослідниці Т. Гужанова та Є. Панченко приділили увагу розвитку означених нами в темі дослідження компетентностей у нормотипових дітей та дітей з особливостями у розвитку. Вони стверджують, що під час конструювання та створення виробів діти не лише розвивають свою уяву, а й пізнають властивості матеріалів, вчаться планувати свою роботу і співпрацювати з іншими дітьми. Цей процес допомагає їм розвинути такі важливі навички, як креативність, логічне мислення та вміння працювати в команді. Причому ця теза однаковою мірою відноситься до обох груп здобувачів освіти (Гужанова & Панченко, 2024).

Висновки і перспективи подальших досліджень. В статті проведено теоретичний аналіз існуючої науково-теоретичної та практичної інформації, літературних джерел відповідно до тематики дослідження. Зрозуміти стан розробленості термінологічного та змістового поля понять «предметно-практична, технологічна компетентність дитини дошкільного віку» авторам допоміг порівняльний аналіз. Якщо дивитись на динаміку частотності згадування компетентностей що досліджуються, то очевидним є збільшення кількості публікацій з роками.

Однак, можна сміливо зробити висновок про те, що серед авторів-дослідників предметно-практичної та технологічної компетентності немає єдності. Автори цієї публікації пов'язують такий стан справ з тим, що навіть автори Державного Стандарту дошкільної освіти – документу, де було докладно розглянуто компетентності дитини дошкільного віку, та фактично надано «зелене світло» використанню означених нами понять на широкий загаль, не дійшли згоди в однозначному трактуванні та змістовому наповненні відповідних понять. Так, наприклад, художньо-продуктивна діяльність зустрічається в документі двічі. Перший раз – як пріоритетна діяльність при формуванні предметно-практичної компетентності (освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»), другий – як така, що формує мистецько-творчу компетентність дитини дошкільного віку (освітній напрям «Дитина

у світі мистецтва»). Як наслідок – усі подальші дослідження теж пішли у різних напрямках.

Цей факт можна тлумачити з різних поглядів. Такі розбіжності, з одного боку, заплутують дослідників, з іншого – іще раз доводять інтегративний характер документу як відображення нової парадигми освіти.

Нагадаємо – *інтеграція* – одне з ключових понять концепції сталого розвитку. Завдяки цій особливості, ми бачимо, що задекларовані багато років тому потуги до змін наразі реалізуються в сучасній освіті. Перехід до сталого розвитку вже став реальністю і в дошкільній освіті. Діти активно досліджують навколишній світ, вчать дбати про природу та розуміти взаємозв'язки в ній. Завдяки інтеграції прин-

ципів сталого розвитку в програми навчання та розвитку, у дошкільнят формують відповідальне ставлення до довкілля. Бачимо, що інтегруються також і напрямки освітньої діяльності, завдяки їх спільній опорі на одні й ті ж види діяльності.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, маємо сказати про перспективи подальших наукових розробок. Вбачаємо їх у дослідженні стану розробленості інших компетентностей, що формують сенсорно-пізнавальний розвиток дошкільника: сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну, дослідницьку. А також цікавим є аналіз наукових доробок закордонних дослідників дошкільної освіти з питань сталого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богуш А. Базовий компонент дошкільної освіти України. Київ, 2012. 26 с.
2. Безсонова О. Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі. *Дошкільне виховання*. 2021. № 7. С. 3–7.
3. Борин Г. Педагогічні умови організації художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах ЗДО. *Молодь і ринок*. 2021. № 9 (195). С. 37–42.
4. Висоцька О. Є. Освіта для сталого розвитку. Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. 200 с.
5. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіту для сталого розвитку: парціальна програма для системи дошкільної освіти. Київ, 2019. 33 с.
6. Гужанова Т., Панченко Є. Формування предметно-практичної, технологічної компетентності в нормотипових та дітей з ООП старшого дошкільного віку в процесі конструктивної діяльності. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 5(39). С. 166–178.
7. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / О. Косенчук, І. Новик, О. Венгловська, Л. Куземко та ін. Харків: Ранок, 2021. 240 с.
8. Довбня С., Шелепко Г. Мистецтво ландшафтного дизайну як інструмент формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022. № 17 (2). С. 88–103.
9. Довбня С., Шелепко, Г. Імідж змісту програмно-методичного забезпечення формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку. *Editorial board*. 2022. С. 343–353.
10. Котелянець Н. Педагогічні умови формування конструктивної діяльності дітей старшого дошкільного віку. *International scientific journal «Grail of Science»*. 2021. №10. С. 422–428.
11. Літіченко О. Конструювання з пухнастого дроту в закладі дошкільної освіти. *Acta paedagogica volyniensis*. 2021. № 5. С. 37–42.
12. Легкий О., Кондратенко С. Формування предметної діяльності дошкільників з порушеннями зору. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2021. №3. С. 67–76.
13. Мелманн М. На шляху до освіти майбутнього: уроки стійкого розвитку. *Освітні коментарі*. 2011. № 7–9. С. 2–4.
14. Пісоцька Л. Особливості формування організованості дітей 5–6 років засобами предметно-практичної діяльності. *Психолого-педагогічні науки*. 2023. № 1. С. 14–21.
15. Половіна О. Формування елементарних навичок дизайну у дітей старшого дошкільного віку. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 11(45). С. 735–747.
16. Половіна О. Дитина у світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання*. 2021. № 3. С. 3–10.
17. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: Наказ МОН України від 12.01.2021 р. № 33. https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
18. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 2025/05/20).

19. Франчук Т., Пукас І. Проєктування поетапного формування компетентностей дошкільників, учнів початкової школи в умовах STEM-освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2021. № 31(2). С. 147–159.

REFERENCES:

1. Bogush A. (2012). Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini [Basic component of preschool education in Ukraine]. Kyiv. (in Ukrainian).
2. Bessonova O. (2021). Dytyna v senso-rno-piznavalnomu prostori [A child in a sensorycognitive space]. *Doshkilne vykhovannia*, 7, 3–7. (in Ukrainian).
3. Boryn G. (2021). Pedahohichni umovy orhanizatsii khudozhno-konstruktyvnoi diialnosti ditei doshkilnoho viku v umovakh ZDO [Pedagogical conditions for organizing artistic and constructive activities of preschool children in the conditions of PEI]. *Molod i rynek*, 9 (195), Pp. 37–42. (in Ukrainian).
4. Vysotska O. (2011). Osvita dlia staloho rozvytku [Education for Sustainable Development]. Dnipropetrovsk : Royal Print. (in Ukrainian).
5. Gavrish N., Pometun O. (2016). Doshkilniatam pro stalyy rozvytok. Malenki liudy velykoho svitu [Preschoolers about sustainable development. Little people of the big world]. Kyiv : Geneza. (in Ukrainian).
6. Guzhanova, T., Panchenko, E. (2024). Formuvannia predmetno-praktychnoi, tekhnolohichnoi kompetentnosti u normotypovykh ta ditei z OOP starshoho doshkilnoho viku v protsesi konstruktyvnoi diialnosti Perspektivy ta innovatsii nauky [Formation of subject-practical, technological competence in normotypical and children with SEN of senior preschool age in the process of constructive activity]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*, 5(39). (in Ukrainian).
7. Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity: osoblyvosti vprovadzhennia [State Standard of Preschool Education: Features of Implementation] / Kosenchuk, O., Novik, I., Venglovsk, O. Kuzemko, L. (Eds.) (2021). Kharkiv : Ranok. (in Ukrainian).
8. Dovbnya S., Shelepko G. (2022a). Mystetstvo landshaftnoho dyzainu yak zasib formuvannia osnov khudozhno-konstruktorskykh navychok u ditei starshoho doshkilnoho viku [The art of landscape design as a tool for forming the basics of artistic and design skills in children of senior preschool age]. *Profesionalizm pedahoha: teoretyko-metodolohichni aspekty. Sloviansk*, 17(2), 88–103. (in Ukrainian).
9. Dovbnya S., Shelepko G. (2022b). Imidzh zmistu prohramno-metodychnoho zabezpechennia formuvannia osnov khudozhno-konstruktorskykh umin u ditei starshoho doshkilnoho viku [The image of the content of the program and methodological support for the formation of the basics of artistic and design skills in children of senior preschool age]. *Science, practice and theory. Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference*. Tokyo, Japan, 343–352. (in Ukrainian).
10. Kotelyanets N. (2021). Pedahohichni umovy formuvannia konstruktyvnoi diialnosti ditei starshoho doshkilnoho viku [Pedagogical conditions for forming constructive activities of older preschool children]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky»*, 10, 422–428. (in Ukrainian).
11. Litichenko O. (2021). Konstruiuvannia z pukhnastoho drotu v doshkilnomu navchalnomu zakladi [Construction from fluffy wire in a preschool educational institution]. *Acta paedagogica volyniensis*, 5, 37–42. (in Ukrainian).
12. Legkyi O. & Kondratenko, S. (2021). Formuvannia predmetnoi diialnosti doshkilnykiv z porushenniamy zoru [Formation of subject activity of preschoolers with visual impairments]. *Osoblyva dytyna: navchannia ta vykhovannia*, 3, 67–76. (in Ukrainian).
13. Melmann M. (2011). Na shliakhu do osvity maibutnoho: uroky stiikoho rozvytku.[Towards an Education for the Future: Lessons from Sustainable Development]. *Osvitni komentari*, 7–9, 2–4. (in Ukrainian).
14. Pisotska L. (2023). Osoblyvosti formuvannia orhanizatsii ditei 5–6 rokiv zasobamy predmetno-praktychnoi diialnosti [Peculiarities of forming the organization of children 5–6 years old by means of subject-practical activities]. *Psyholoho-pedahohichni nauky*, 1. (in Ukrainian).
15. Polovina O. (2024). Formuvannia elementarnykh konstruktorskykh navychok u ditei starshoho doshkilnoho viku. [Formation of elementary design skills in children of senior preschool age]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*, 11(45), 735–747.(in Ukrainian).
16. Polovina O. Dytyna u sviti mystetstva. Vprovadzhuiemo Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia). [A child in the world of art. Introducing the Basic Component of Preschool Education (new edition)]. *Doshkilne vykhovannia*. 2021, 2, 3–10. (in Ukrainian).
17. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030] (2019). Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (in Ukrainian).
18. Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnogo standartu doshkilnoi osvity) nova redaktsiia [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education) new edition] (2021). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 12.01.2021 № 33. URL: <https://mon.gov.ua/static->

objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (in Ukrainian).

19. Franchuk T., Pukas I. (2021). Proektuvannia po etapnoho formuvannia kompetentnosti doshkilnykiv, uchniv pochatkovoї shkoly v konteksti STEM-osvity [Designing the phased formation of competencies of preschoolers, primary school students in the context of STEM education]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*, 31(2), 147–159. (in Ukrainian).